

Terminologija u košarkaškom priručniku uz 1933. godine

Medak, Luka

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:803575>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Luka Medak

**Terminologija u košarkaškom priručniku iz
1933. godine**

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2020.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Luka Medak
Matični broj: 0009063710

Terminologija u košarkaškom priručniku iz 1933.
godine

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentor: dr. sc. Željka Macan

Rijeka, 23. rujna 2020.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam diplomski rad naslova

---

izradio/la samostalno pod mentorstvom _____.

U radu sam primijenio/la metodologiju znanstvenoistraživačkoga rada i koristio/la literaturu koja je navedena na kraju diplomskoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući naveo/la u diplomskom radu na uobičajen način citirao/la sam i povezo/la s korištenim bibliografskim jedinicama.

Student/studentica

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	2
2. O TERMINOLOGIJI	4
2. 2. Kako nastaju termini	4
2. 3. Sportska terminologija	7
3. O PRIRUČNIKU	8
4. ANALIZA TERMINA	9
4. 1. Termini koji su i danas u aktivnoj upotrebi	9
4. 2. Alternacija termina.....	14
4. 3. Termini zamijenjeni novim terminima	17
4. 4. Termini koji su postali historizmi	25
5. ZAKLJUČAK	26
6. PRILOZI	28
7. LITERATURA	37

1. UVOD

Tijekom svojega studija susreo sam se s brojnim temama iz jezika i književnosti. Otkrio sam i usvojio nova znanja iz raznih područja unutar tih dviju domena, ali nerijetko i izvan njih, jer gotovo se sva područja ljudske djelatnosti mogu gledati kroz prizmu jezika ili na određeni način povezati s književnošću. Većinom nesvjesno, s vremenom sam počeo u raznim svakodnevnim situacijama primjećivati i iz jezične perspektive podsvjesno analizirati ono što sam čuo. S obzirom na to da već dugi niz godina u slobodno vrijeme igram košarku, a već osam godina pišem članke i kolumne o košarkaškim temama, počeo sam tako analizirati i košarkaški diskurs. U početku čisto iz znatiželje, istraživao sam etimologiju i semantiku riječi u jeziku košarke, od službenih termina do komentatorskih fraza, ali i riječi u razgovornome jeziku. Shvatio sam da je to vrlo zanimljivo, ali i dosta neistraženo područje, jer o jeziku košarke nije napisan velik broj radova. Znatiželja me tjerala da istražujem sve dalje u prošlost i trudio sam se pronaći što starije zapise o košarci na hrvatskome jeziku, a jedan takav pronašao sam u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu – bila su to *Službena međunarodna pravila za basket-ball* iz 1933.¹ godine. Iako to nije prvi košarkaški priručnik na hrvatskome jeziku, onim starijima nisam uspio ući u trag, no smatram da je ovaj, jezično gledano, jednako vrijedan. Prepoznao sam potencijal toga teksta i jedinstvenu priliku da posljednji rad koji ću pisati kao student bude spoj dviju stvari koje najviše volim – košarke i jezika.

Predmetom su istraživanja provedenoga u okviru ovoga rada termini ekscerpirani iz priručnika *Službena međunarodna pravila za basket-ball*. Prikupljena terminološka građa analizira se na semantičkoj razini, a uz svaki se od u njoj

---

¹ Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu u katalogu nema evidentiranu godinu izdanja, niti je tiskana u knjizi, ali prema podacima koje sam tijekom istraživanja prikupio došao sam do zaključka da je priručnik tiskan 1933. godine.

potvrđenih termina navodi i njemu značenjski podudaran u aktualnoj terminološkoj uporabi.

2. O TERMINOLOGIJI

S obzirom na to da se ovaj radi bavi košarkaškom terminologijom, valja započeti samim pojmom terminologije te načinima nastanka termina.

Važno je naglasiti da pojam terminologije u hrvatskome jeziku ima više značenja. Prema Hrvatskom terminološkom portalu, u jednom se značenju terminologija odnosi na stručne nazive ili termine koji se upotrebljavaju u nekom znanstvenom, tehničkom, umjetničkom ili, u ovom slučaju, sportskom području te je u tom značenju terminologija istoznačna s *nazivljem* (pa je samim time i *termin* istoznačan s *nazivom*). Drugo se pak značenje odnosi na terminologiju kao znanost i u tom je značenju riječ terminologija istoznačna s *nazivoslovljem* te je kao takva interdisciplinarna i u dodiru s više lingvističkih disciplina. Naglasak u ovome radu na prvome je značenju i ovom prilikom napominjem da ću se u daljnjem tekstu koristiti terminom *termin* jer „termin *naziv* (...) može značiti koješta drugo, pa dakle nije jednoznačan (naziv tvrtke, naziv proizvoda itd. – što je njegovo prvo značenje?)“ i zato što je „prije njegova uvođenja postojao dobro učvršćen *termin* koji nije trebalo mijenjati“ (Peti-Stantić 2013: 33).

2. 2. Kako nastaju termini

Cilj je svake jezične zajednice da jezik neke struke bude transparentan i razumljiv govornicima koji se njime služe. Zbog toga su u novije vrijeme uspostavljene razne smjernice za proces stvaranja termina – terminologizaciju – i to na internacionalnoj i nacionalnoj razini. Terminologizacija je, najkraće rečeno, postupak u kojemu od jezičnoga znaka nastaje termin i njome se „značenje riječi općega jezika u određenoj struci precizira, najčešće sužuje i utvrđuje određenom definicijom“ (enciklopedija.hr). U tom procesu pretvaranja riječi općega jezika u

termin postoje određena načela koja treba slijediti, a koja propisuju, u ovome slučaju, dvije institucije: jedna je *Infoterm*, međunarodni informacijski centar za terminologiju, dok se u Hrvatskoj središnjim mjestom terminološke djelatnosti smatra Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Upravo je IHJJ pokrenuo projekt *Struna*, kojemu je cilj „uspostaviti sustav koordinacije terminoloških djelatnosti u svim strukama u Hrvatskoj i tako pridonijeti poboljšanju kakvoće i učinkovitosti visokog obrazovanja i znanstvenoistraživačkog rada izgradnjom ujednačenog i verificiranog nazivlja kojim će se moći služiti stručnjaci svih struka, ali i zainteresirana javnost“ (IHJJ 2013).

Navedenim je institucijama zajedničko da su obje propisale određena načela oblikovanja termina, i to hijerarhijskim redom. Iako su načela u suštini jednaka, njihov redoslijed nije podudaran. Transparentnost, povezanost, prikladnost, sažetost, izvodivost, jezična točnost i prednost domaćem jeziku – redoslijed je hijerarhije načela u *Infotermovu* dokumentu, ali u Hrvatskoj su ta načela redefinirana i rehijerarhizirana. Tako načela za terminologizaciju u projektu *Struna* glase:

1. domaće riječi imaju prednost pred stranim
2. nazivi latinskoga i grčkoga podrijetla imaju prednost pred nazivima preuzetima iz engleskoga, francuskoga, njemačkoga itd.
3. prošireniji i korisnicima prihvatljiviji naziv ima prednost pred manje proširenim
4. naziv mora biti usklađen s fonološkim, morfološkim, tvorbenim, sintaktičkim sustavom hrvatskoga standardnoga jezika
5. kraći nazivi imaju prednost pred duljim
6. naziv od kojeg se lakše tvore tvorenice ima prednost pred onime od kojega se ne mogu tvoriti tvorenice
7. treba izbjegavati da naziv unutar istoga terminološkoga sustava ima više značenja

8. nazive se ne smije bez valjana razloga mijenjati
9. naziv ima prednost pred drugim istoznačnim nazivima ako odgovara pojmu kojemu je pridružen i odražava svoje mjesto u pojmovnome sustavu

Naravno, svaka država ima pravo prilagoditi hijerarhiju po svojim principima pa tako i Hrvatska, što objašnjava nešto drugačiji redoslijed kod *Strune*. Ta su načela unijela dosta nesuglasica u hrvatskoj jezičnoj zajednici i u praksi postoji nemali broj problema kod određivanja termina, no to je tema za neki drugi rad.² Nama je u ovome kontekstu možda najvažnije prvo načelo jer njime su se vodili stručnjaci davno prije *Strune* i bilo kakvih načela terminologizacije, pa tako i pri stvaranju termina za košarku, o čemu će riječi biti kasnije.

Kao što sam spomenuo, smjernice za terminologizaciju relativno su nov način stvaranja termina, odnosno pokušaj da se termini lakše usustave i normiraju. Ipak, slični procesi odvijali su se i ranije, odnosno „postoje znanstvena područja (...) unutar kojih je hrvatski jezik stoljećima stvarao izraze koji su se s vremenom oblikovali kao termini“ (Lukenda 1984: 81). No da bi i takvi izrazi postali termini, opet je bio potreban period od normiranja izraza do njegove standardizacije: „dogovorom stručnjaka odabire se i predlaže normirani lik, a tek nakon prihvaćanja taj termin dobiva i pravnu verifikaciju“ te mu se tako „zajamčuje oblik i značenje, a postupnim poistovjećivanjem izraza i sadržaja termin stječe i svoju obaveznost upotrebe“ (Lukenda 1984: 81). Drugim riječima, da bi termin postao termin prvo mora nastati riječ, odnosno, preciznije, leksem koji će ući u normu.

---

² Podrobnije o tom problemu pisala je Anita Peti-Stantić u svome radu *Domaće je (naj)bolje*.

2. 3. Sportska terminologija

Hrvatska terminologija „ima vrlo bogato domaće nazivlje, ali mu je sportsko nazivlje izgrađeno u velikoj mjeri pod stranim utjecajem, ponajviše engleskim“ (Čilaš 2001: 293). Zbog toga se većina dostupnih radova na hrvatskome jeziku o sportskoj i košarkaškoj terminologiji bavi prvenstveno prevedenicama i anglicizmima³, a usko vezano s time i frazeologijom. O anglicizmima u sportskoj terminologiji pisala je u svome stručnom radu Ivana Jardas Duvnjak, gdje opisuje vrste anglicizama, oblike jezičnoga posuđivanja te adaptaciju anglicizama u sportskoj terminologiji u hrvatskome jeziku. Taj je rad od velike koristi za ovo istraživanje, kao i rad *Prevedenice u sportskoj terminologiji: košarka* Dijane Ćurković, ali ona se u njemu bavi suvremenim terminima, uglavnom na sinkronijskoj razini. Ostali radovi o košarkaškoj terminologiji većinom se bave popisom termina i njihovom kvantitativnom analizom, što nam u ovome istraživanju nije toliko relevantno.

Jedan je od temeljnih ciljeva ovoga rada pružiti doprinos terminološkim istraživanjima na semantičkome području sportske, košarkaške terminologije, i to na sinkronijskoj i dijakronijskoj razini. Priručnik koji je predmet ovoga istraživanja itekako je pogodan za takvu analizu jer se u njemu pojavljuju hrvatski košarkaški termini u svome prvotnom obliku.

---

³ Danas se u dostupnoj literaturi za riječi engleskog porijekla pojavljuju pojmovi *anglicizam* i *anglizam*. Anglisti termin *anglizam* koriste za „riječi porijeklom iz staroengleskog jezika, a *anglicizam* za riječi porijeklom iz suvremenog engleskog jezika“ (Jardas Duvnjak 2014: 186). S obzirom na to da u terminima za analizu nema riječi porijeklom iz staroengleskog, u ovome radu koristit će se termin *anglicizam*.

3. O PRIRUČNIKU

Kao što je navedeno u uvodu, *Službena međunarodna pravila za basket-ball* nisu prvi košarkaški priručnik preveden na hrvatski jezik. Naime, službenim početkom razvoja košarke na prostorima bivše države smatra se 1923. godina, kada je izaslanik Crvenog križa, William A. Weiland, na tečajevima održanima u Beogradu (i 1924. u Zagrebu) upoznao mlade s pravilima te taktičkim i tehničkim osnovama igre. Prvi pisani opis pravila na ondašnjem hrvatskom ili srpskom jeziku pojavljuje se te iste godine, ali nažalost ne postoji sačuvani primjerak. Ta „nova igra dobiva američko ime *basketball* i prvi put se u Hrvatskoj javlja u knjizi dr. Franje Bučara 1925. godine – *Igre za društva i škole*“ (zkk-medvescak.com).

Tek 1933. godine Milan Kobali (pedagog i metodičar te član Hrvatskoga sokola) „u dogovoru s igračima osmišljava novo ime za novu igru i dobiva hrvatski naziv *košarka*“ te pritom iste godine „izdaje prijevod prvih pisanih košarkaških pravila na hrvatskome jeziku pod imenom *Košarkaška pravila*“ (zkk-medvescak.com). *Službena međunarodna pravila za basket-ball* napisana su iste godine⁴, ali u naslovu se još uvijek koristi *basketball* jer termin *košarka* nije primljen objeručke, nego su se uz njega praktički do kraja desetljeća istovremeno rabili termini *basketball* i *košikova* (Beganović i sur. 2005: 42). Priručnik je izdan u nakladi *Gimnastikona*, stručnoga časopisa za tjelesnu kulturu, zbog čega nije naveden autor priručnika, ali pretpostavka je da su pravila preuzeta iz ranijega prijevoda Milana Kobalija.

---

⁴ U priručniku nije naveden niti autor, niti godina izdanja, ali predgovor je pisao pedagog i sportski djelatnik Vladimir Janković, koji je nakon studija u Berlinu 1932. došao u Zagreb i u Prvoj muškoj realnoj gimnaziji od 1933. bio tzv. učitelj vještina (tjelesnog odgoja). Osim toga, komercijalni oglasi za košarkašku opremu unutar priručnika također datiraju u 1933. godinu.

4. ANALIZA TERMINA

Iz priručnika *Službena međunarodna pravila za basket-ball* (u daljnjem tekstu Priručnik) prikupljeno je 37 termina koji se u nastavku analiziraju na semantičkoj razini, odnosno donosi se njihovo značenje. Uz svaki se od potvrđenih termina navodi definicija i/ili primjer njegove upotrebe, i to iz leksikografskih (Prilog 1) i mrežnih izvora. Kod termina u kojima dolazi do vremenskoga raslojavanja u prilogu se navodi i odgovarajući termin u aktivnoj jezičnoj upotrebi, opet uz navođenje njegove upotrebe u kontekstu.

Isto se tako navode, objašnjavaju i oprimjeruju oni termini kod kojih je potvrđeno supostojanje više naziva u aktivnoj upotrebi na sinkronijskoj razini, a u usporedbi s onima potvrđenima u izvoru korištenome za potrebe provedenoga istraživanja.

Na kraju cjeline navedeni su i termini koji više nisu u upotrebi zbog izvanjezičnih razloga te je objašnjen razlog njihova prelaska u pasivni leksik.

Termini u aktivnoj upotrebi preuzeti su iz *Službenih pravila košarkaške igre* i *Službenih košarkaških pravila*, koje je autorizirala Udruga hrvatskih košarkaških sudaca, u usporedbi sa službenim košarkaškim pravilima FIBA-e na engleskome jeziku.

Svi prijevodi s engleskoga na hrvatski jezik (osim onih u pravilima) u okviru ovoga rada su autorski.

4. 1. Termini koji su i danas u aktivnoj upotrebi

Temeljni pojam, a koji je i danas u upotrebi, dakako je sama riječ *košarka*. Taj je termin skovao ranije spomenuti Milan Kobali, a ideju je dobio od češkoga

naziva za tu igru (*košikova*), koji je u tridesetim godinama bio jedan od službenih termina (zbog čega u *Službenim pravilima* i nalazimo sve tri inačice).

Kobali i njegovi suradnici „željeli su *basketballu* iznaći hrvatsko ime, te u prijevodu pravila što više tuđica zamijeniti domaćim pojmovima“, a ideju o nazivu Kobali je „uozbiljio na temelju saznanja o nastanku riječi *nogomet*, koju je izmislio Slavko Rutzner Radmilović“ (Beganović i sur. 2005: 40). Kako navode autori knjige *Basketball je ime košarka dobio u Zagrebu* (2005: 42), Kobalijeva je „jezična“ skupina svela svoj izbor imena na *košovku*, *košomet*, *koškanje* i *košarku*, ali svakoj osim potonje riječi pronašli su nedostatke. Kako je točno nastala riječ koja se osim kod nas upotrebljava i u drugim slavenskim jezicima objašnjava sâm Milan Kobali u članku *Stvaranje košarke u Zagrebu* (Beganović i sur. 2005: 40):

„*Basketball* je odbačen najlakše pošto nismo željeli strani izraz i tražili smo nešto u duhu našeg jezika. Do izraza smo došli zapravo zato što smo u samom početku englesku riječ *basket* preveli, i u početku tako i upotrebljavali, našom riječi *košara*. Posljednje *-a* je otpalo i na preostalo *košar-* pridodali smo čest završetak u imenicama našega jezika *-ka*, te je proizašla *košarka*.“

Kobali i njegovi suradnici nisu bili jezični stručnjaci, što je vidljivo i u prethodnome citatu, ali im je njihov vrlo dobar osjećaj za hrvatski jezik pomogao da skuju brojne termine koji se koriste još i danas. U ovome primjeru željeli su reći da je *košarka* doslovna prevedenica, kalk⁵, odnosno „prevedenica nastala sufiksacijom prevedenoga korijena *košar-* tvorbenim sufiksom *-ka*“, koja osim toga „ima semantički praznu množinu, tj. imenica je *singularia tantum*“ (Ćurković 2013: 65). Zanimljivo je da niti u engleskome jeziku nema množine za

---

⁵ „Ako bismo uspoređivali dijakronijski, kao da je *basketball* složenica dvaju korijena, onda bismo hrvatsku repliku svrstali u djelomične prevedenice, kojima je jedan član prenesen doslovno, a drugi slobodno“ (Ćurković 2013: 67).

košarku, iako postoji riječ *basketballs*, ali u tom obliku riječ je o košarkaškim loptama, ne o košarci. „Termini *basketball* i *košarka* tvorbeno su slični, no različiti su semantički, pa u hrvatskome *košarka* ne može značiti i 'košarkaška lopta', a posebice morfološki, tj. paradigmatski: u engleskom će oblikotvorni sufiks biti samo množinski (-s), dok u hrvatskom ima nominativ -a, genitiv -e, dativ -i, akuzativ -u, vokativ -o, lokativ -i, instrumental -om“ (Ćurković 2013: 65).

U doslovnim se prevedenicama poput *košarke* „vjerno preslikava strani model na strukturnoj i semantičkoj razini, prema načelu član za član“ (Ćurković 2013: 71) i one se dijele na „složenice, složeno-sufiksalne, prefiksalne, prefiksavno-sufiksalne, izvedenice i atributivne skupove“ (Turk 1997: 98-99). U Priručniku i danas aktivnoj upotrebi nalazimo složenicu *poluvrijeme*, izvedenu od engleskoga termina *half-time* (ili *half-time break*). Kako navode autori Priručnika, „igra se sastoji od dva poluvremena od po 20 minuta između kojih je odmor od 10 minuta“, dok se *poluvrijeme* danas definira kao „interval igre između prvog i drugog razdoblja (prvo poluvrijeme) te između trećeg i četvrtog razdoblja (drugo poluvrijeme)“.

Osim doslovnih postoje i djelomične prevedenice, u kojima se „jedan tvorbeni element prenosi vjerno, a drugi slobodno“ (Ćurković 2013: 72), a jedna takva je termin *blokiranje*, koji predstavlja „nepravilan osobni dodir koji ometa kretanje protivničkog igrača sa ili bez lopte“, odnosno kako piše u Priručniku – „igrač je blokiran ako ga se smeta u slobodnom kretanju ako i nije u posjedu lopte“. *Blokiranje* je djelomični kalk s pomakom u tvorbenoj strukturi nastao od engleske sintagme *blocking foul*. Korijen *block-* vjerno je prenesen u hrvatski jezik, prilagođen je fonološki te mu je strani sufiks zamijenjen domaćim, ali je time drugi dio sintagme (*faul*) u hrvatskome postao suvišan.

No i u hrvatskome se jeziku neki termini slažu sintagmatski, odnosno stvaranjem tzv. složenih leksema ili složenih leksičkih izraza, „koji tek zajedničkim ustrojem

sastavnica tvore novi pojam, odnosno imaju jedno značenje i tako postaju zasebni leksemi“ (Raffaelli 2015: 75). U košarkaškoj terminologiji takvih termina ima mnogo, a najčešće se tvore „sastavljanjem pridjeva i imenice koji zajednički tvore novi leksem s novim značenjem, odvojenim od značenja pojedinih sastavnica“ (Raffaelli 2015: 76). Tako su u Priručniku nastali termini *središnji krug*, *granična crta*, *nesportsko ponašanje*, *mrtva* i *držana lopta*, *tehnička* i *osobna grješka* te još neki termini o kojima će biti riječi u sljedećim poglavljima.

Prije same jezične analize valja definirati spomenute termine. U Priručniku je *središnji krug* „veličine sa polumjerom 61 cm i podijeljen je po sredini crtom, koja je paralelna sa kraćim graničnim linijama“, a danas „središnji krug mora biti ucrtan na sredini igrališta i imati polumjer 1,80 m mjereno do vanjskog ruba kružnice“. Igralište je također „označeno dobro vidljivim graničnim crtama“, a one „treba da su od vanjskih zapreka udaljene 1 m“. Danas *granične crte* čine tzv. čeone i bočne crte, koje moraju biti „najmanje 2 metra udaljene od bilo koje prepreke, uključujući službene klupe momčadi“. Što se tiče *nesportskoga ponašanja*, u Priručniku nema definicije, već je samo navedeno da sudci imaju pravo izbaciti igrača koji se nesportski ponaša. U takvo ponašanje u aktualnim pravilima ulazi više stavki: ono je na snazi „kada nije ispravan pokušaj igranja na loptu u duhu i namjeri pravila, kada je pretjeran, grub kontakt igrača u namjeri da igra na loptu, kada je kontakt obrambenog igrača s leđa ili sa strane na protivnika u namjeri da se zaustavi kontra, a između napadača i protivničkog koša nema obrambenog igrača, kada je kontakt obrambenoga igrača na protivnika u igralištu tijekom zadnje dvije minute četvrtog razdoblja ili produžetka te kada je lopta van granica igrališta za ubacivanje još uvijek u rukama suca ili na raspolaganju igraču koji izvodi ubacivanje“. *Držana lopta* nastupa „kada dva igrača protivne momčadi jednom ili obim rukama drže loptu, ili ako jedan igrač neće ili ne može da baci loptu“, a gotovo identična definicija stoji i danas. Zanimljivo je da u supstandardu

držanu loptu često nazivaju *mrtvom loptom*⁶, premda u košarci taj pojam označava nešto drugo. Naime, u službenim se pravilima lopta smatra *mrtvom* u bilo kojem trenutku dok nije na terenu i dok igra nije dozvoljena, a koje su to točno situacije objašnjeno je u Prilogu 1. Naposljetku, u Priručniku se *osobnom grješkom* smatra „držanje, guranje i blokiranje protivnika“, dok *tehnička grješka* „nastaje bez osobnog dodira“. Iako je za *tehničku grešku* danas pravilo jednako definirano, *osobna greška* je više razrađena i ona uključuje „nepropisan dodir igrača sa protivnikom, bez obzira je li lopta živa ili mrtva“ te se također dosuđuje ako je igrač protivnika odlučio „držati, blokirati, gurati, probijati, sapletati ili ometati mu kretanje širenjem šake, ruku, laktom, ramenom, bokom, nogom, koljenima ili stopalom, kao i neprirodnim savijanjem tijela“.

Što se tiče jezičnoga aspekta navedenih termina, *središnji krug* (eng. *center circle*), *slobodno bacanje* (eng. *free throw*), *mrtva lopta* (eng. *dead ball*), *držana lopta* (eng. *held ball*), *lopta izvan granica* (eng. *ball out of bounds*), *nesportsko ponašanje* (eng. *unsportsmanlike behaviour*) te *tehnička* i *osobna grješka* (eng. *technical, personal foul*) primjeri su već spomenutih doslovnih prevedenica, a svi pripadaju potkategoriji atributnih skupova. *Granična crta* (eng. *boundary line*) također je doslovna prevedenica, ali u Priručniku (i u današnjoj upotrebi) koristi se i termin *granična linija*, koji drugi dio leksičkoga izraza u ovom slučaju čini djelomičnom prevedenicom. Termin *lopta izvan granica* zbog svoje se složenosti rijetko koristi pa tako već na drugim mjestima u Priručniku autor koristi skraćeni termin *vani* ili izvorno engleski skraćeni termin *out*. Zanimljivo je da termin *out* danas ne pronalazimo u službenim pravilima, ali je ipak zbog jezične ekonomije najčešće upotrebljavan tijekom same košarkaške igre (kao i u ostalim sportovima, pa se zato i ukorijenila tuđica *aut*), i to kao imenica, iako je riječ izvorno prilog⁷.

---

⁶ Primjer: „Mrtva lopta se dosuđuje kada je drži više igrača odjednom ili se ne može procijeniti čija je lopta“ (znanje.org).

⁷ usp. eng. *the ball went out* (lopta je izašla van); hrv. *lopta je otišla u aut*

Potvrdu za to možemo vidjeti npr. u rečenici: „Kabellis se bacio za jednom loptom koja je odlazila u aut i okrenut leđima uspio ju je ubaciti u koš svoje momčadi. (tportal.hr)“

Naposljetku, s obzirom na to da je „sama igra čija se terminologija obrađuje strana inovacija u hrvatskoj kulturi, ostvareni su idealni uvjeti za stvaranje velikog broja formalno nezavisnih neologizama“, odnosno „novonastalih riječi koje formalno nemaju veze sa stranim predloškom, a sadržajno su inovativne“ (Ćurković 2013: 73). Takva riječ je *utakmica*, prema engleskome *game* (igra), koja se u hrvatskoj sportskoj terminologiji koristila i prije pojave košarke, koja u općesportskom značenju označava natjecanje između dviju momčadi. U Priručniku se navodi da „utakmicu u basket-ballu igraju dvije momčadi; svaku momčad sačinjava pet igrača, koji si loptu međusobno dobacuju“, dok je današnja definicija košarkaške utakmice nešto složenija jer uključuje više intervala (pogledati Prilog 1).

4. 2. Alternacija termina

Neki su košarkaški termini iz Priručnika razvojem hrvatskoga jezika dobili i druge inačice, ali iz određenoga razloga (ponajviše zbog jezične ekonomije) novi termini nisu uspjeli potisnuti stare te oni danas supostoje u aktivnoj upotrebi. Recimo *time-out*, inače općesportski termin, pripada tzv. sirovim anglicizmima, odnosno riječima čiji su „leksički elementi preneseni iz engleskoga jezika bez ikakve ortografske adaptacije u jezik primatelj, djelomične morfosintaktičke i fonološke adaptacije i potpune semantičke i pragmatičke adaptacije“ (Jardas Duvnjak 2014: 186/187). U hrvatskome standardnom jeziku *time-out* ima svoj formalno nezavisni neologizam – složeni leksem *minuta odmora* – koji se koristi i u službenim pravilima, međutim, baš kao i *aut*, u aktivnoj će se upotrebi zbog

jezične ekonomije (ali i ustaljenosti) češće čuti anglicizam⁸. To vidimo npr. u sljedećem primjeru iz medija: „Petrović je sredinom druge četvrtine utakmice u Cordobi pozvao *time-out* i poludio na igrače koji su prokockali osam poena prednosti“ (index.hr).

U Priručniku pak postoji alternacija *time-out* / *prekid igre*, ali ti se termini ne podudaraju u potpunosti semantički s *minutom odmora* u današnjim pravilima. To je vidljivo i iz njihovih definicija, jer u Priručniku *prekid igre* ili *time-out* nastaje „kada se igra prekine, ali tako, da se ovaj prekid ne računa u trajanje igre“, dok je značenje današnje *minute odmora* „prekid igre koji je zatražio trener ili pomoćni trener“. Naime, kako je vidljivo iz definicije, u ranim je pravilima *time-out* označavao svako zaustavljanje vremena, odnosno svaki prekid igre pa je tako i dobio ime, no igru su osim sudaca mogli prekinuti i igrači (kapetani momčadi), tražeći minutu odmora. Da to učine, morali su od sudca zatražiti upravo *time-out* u značenju *prekid igre*, čime je tom leksemu dodano novo značenje te je on postao višeznačan. S obzirom na to da je polisemija nepoželjna pojava u terminologiji, s vremenom su se termini *time-out* / *minuta odmora* semantički udaljili od *prekida igre*, odnosno možemo reći da *time-out* odražava tzv. relativnu dijakronijsku stabilnost „jer se njegova semantička struktura promijenila u odnosu na etimološko značenje“, koje je „postalo rubno i s vremenom se u potpunosti izgubilo pa smjerovi dijakronijskoga razvoja u sinkronijskom trenutku više nisu prepoznatljivi“ (Raffaelli 2009: 94). Stoga možemo reći da je *time-out* postao svojevrsni hiponim *prekidu igre*, jer za razliku od ondašnjih pravila danas svaki *time-out* jest prekid igre, ali svaki prekid igre više nije *time-out*.

Kao službeni termin za prostor na kojemu se igra košarka u Priručniku se spominje *igralište* – „pravokutnik, slobodan od svih zapreka“. To je još jedna

---

⁸ Treneri momčadi će prije reći *time-out* i zato što će koristiti gestovni leksik, sudački znak u kojem rukama formiraju slovo T, što je govorni čin koji bismo mogli definirati i kao pragmatičku posuđenicu.

djelomična prevedenica koja je postojala i prije košarke, posredno preuzeta od njemačke riječi *Spielplatz*, tvorena jednako kao i engleski *playground*. U hrvatskome se jeziku prenijela osnova *Spiel-/play-*, a u sufiksu *-ište*⁹, „koji se dodaje glagolskim i/ili imenskim osnovama i zajedno s njima označuje prostor na kojem se odvija kakva radnja ili prostor na kojem se nalazi (ili se nalazio) kakav predmet“ (hrvatskiplus.org), sadržano je značenje engleskoga *-ground* i njemačkoga *-platz*.

Uz *igralište* danas supostoji i termin *teren*, a u specifičnim formulacijama i termin *polje*, koji su u ovom slučaju doslovne prevedenice engleskih termina *court* i *field*. Ti su leksemi u engleskome jeziku bliskoznačnice, a razlikuje ih okruženje u kojemu se nalaze – *court* je 'prostor otvoren prema nebu djelomično ili u potpunosti okružen zgradama ili zidovima'¹⁰, dok je *field* 'u potpunosti otvoren prostor (prostranstvo) na čistini'¹¹. Razlog supostojanja tih termina proizlazi iz činjenice da se košarka u svojim počecima igrala vani¹², na travi ili zemlji, a tek kasnije u dvoranama. Tako Kanađanin James Naismith, tvorac košarke, u svojim originalnim pravilima na engleskom jeziku iz 1892. navodi jedino termin *field*¹³, koji je danas u engleskoj i hrvatskoj košarkaškoj terminologiji ostao samo u tragovima – npr. termin *field goal*, koji u hrvatskome jeziku postoji kao frazeološka prevedenica *koš iz igre*, a označava sve koševe postignute bez zaustavljanja vremena (dakle bez koševa postignutih iz slobodnih bacanja). Shodno s tim, u hrvatskoj košarkaškoj terminologiji postoje djelomične prevedenice *zadnje* i *prednje polje*, koje označuju dvije polovice igrališta, iako je

---

⁹ Plodan sufiks za tvorbu mjesnih imenica motiviranih imenicama ili glagolima, usp. Barić i sur. (2005: 320)

¹⁰ 'an area open to the sky and mostly or entirely surrounded by buildings, walls, etc.', usp. dictionary.com

¹¹ 'an expanse of open or cleared ground.', usp. dictionary.com

¹² Košarka je zapravo zamišljena kao dvoranski sport – James Naismith ju je izumio kako bi njegovi studenti imali što igrati preko zime – ali uglavnom se igrala na otvorenome prostoru, pogotovo izvan SAD-a (na Olimpijskim igrama se tek 1948. počinje igrati u dvorani).

¹³ U engleskom je jeziku tako nastao i složeni leksem *playing field*, po čemu termin *igralište* može biti doslovna prevedenica i toga termina (a ne samo leksema *playground*).

u engleskome riječ o *terenu/igralištu* (*backcourt* i *frontcourt*). Dakle, vidljivo je da je termin *field* prelaskom košarke na parkete zamijenio termin *court*. U hrvatskoj terminologiji *teren* je pak 'otvoreno, nepokriveno igralište' te se u rječnicima navodi kao sinonim za *igralište* u osnovnom značenju 'prostora uređenoga za sportsku igru'. To možemo potvrditi na sljedećem primjeru: „Jedina oprema koja je prijeko potrebna za odigravanje košarkaške utakmice su lopta i ravni pravokutni teren s koševima na suprotnim krajevima terena“ (hr.wikipedia.org).

4. 3. Termini zamijenjeni novim terminima

Najveći broj termina u Priručniku ipak je s vremenom zamijenjen novima, iz različitih razloga i na razne načine. Termin *izmjena (igrača)* („prekid igre koji je zatražio zamjenik da bi postao igrač“) danas je zamijenjen bliskim, ali preciznijim terminom *zamjena (igrača)*. Prvotni je termin nastao kao heterofona semantička prevedenica, odnosno kao „riječ iz postojećeg leksičkog inventara jezika primatelja kojoj se po uzoru na dodano značenje riječi jezika davatelja pridaje novo značenje“ (Turk 1997: 100). Engleski termin *substitute*¹⁴ i hrvatski *izmjena* „izrazima su potpuno različiti, no njihova semantička svojstva motivirana su novim značenjem u jeziku davatelju, a zatim se u jezik primatelj prevodi polisemizacijom“, stoga možemo reći da su to „doslovne prevedenice koje nisu neologizmi, nego su neosemizmi, riječi s novim značenjem“ (Ćurković 2013: 74). Ipak, termin *izmjena*, koji dolazi od glagola *izmijeniti*, u primarnom značenju 'učiniti drugačijim, učiniti da bude djelomično nešto drugo; preinačiti', ali i u ostalim značenjima, semantički ne odgovara postupku koji se odvija u košarci.

---

¹⁴ Dijana Ćurković navodi da je u jeziku davatelju termin *replacement*, ali u košarkaškoj terminologiji (i službenim pravilima FIBA-e) postoji samo termin *substitute*.

Pretpostavka je opet da Kobali i njegovi suradnici, kao osobe koje se inače nisu bavile jezikom, u ono vrijeme nisu uočili nelogičnost u prijevodu i razliku u značenju. Zato je u nekome trenutku taj termin zamijenjen *zamjenom*, imenicom nastalom prema glagolu *zamijeniti*, u značenju 'preuzeti mjesto, ulogu, dužnost koga drugoga', što u potpunosti odgovara definiciji termina.

Osim heterofonih, postoje i homofone semantičke prevedenice. One su „relativno podudarne s riječima iz jezika iz kojega se posuđuje, no ne možemo reći da se radi o posuđivanju, nego prije o internacionalizmima koji dobivaju novo značenje (tj. novi sem) i u jeziku primatelju i u jeziku davatelju“, a u košarkaškoj terminologiji „homofonske prevedenice ustvari su općesportske“ (Ćurković 2013: 74). U Priručniku pronalazimo termin *bodovi*, prema engleskome *points*. Danas je *bod* (od engl. *baud*, prema imenu J. M. E. Baudota, francuskog izumitelja iz 19. st.) zamijenjen internacionalizmom *poen*, pa tako u košarci govorimo o *poenima* kao mjernoj jedinici postignutih koševa. Točnije, *poen* je danas u košarkaškoj terminologiji hiponim, odnosno značenjska podređenica terminu *koš*, jer jedan *koš* (ubačaj) može vrijediti tri, dva ili jedan *poen*, ovisno s koje pozicije i u kojim uvjetima je on ostvaren – *koš iz slobodnog bacanja* vrijedi jedan *poen*, *koš iz polja* dva *poena* vrijedi dva *poena*, a *koš šutiran iza linije za tri poena* vrijedi, dakako, tri *poena*. U Priručniku se naime ne navodi *bod* za tri *poena* jer je linija za tri *poena* dodana tek 1979. godine u Americi, odnosno 1984. u ostatku svijeta.

Termin *proigravanje* u Priručniku ima naveden i svoj sinonim, anglicizam *dribble*, a znači „loptu bacati, koturati ili odbijati, a da se ne dopusti protivniku, da loptu oduzme“. Danas u terminologiji za to također pronalazimo dva termina, *vođenje lopte* i *driblanje*, a definiraju se kao „kretanje igrača u posjedu žive lopte koji baca, odbija, kotrlja loptu po podu ili namjerno baca loptu u ploču“, dok je izvorni termin *proigravanje* dobio novo značenje. *Dribble* je u engleskoj košarkaškoj terminologiji nastao iz žargona, „a riječi se mogu posuđivati i iz jednog žargona u drugi, pa je unatoč službenom (u košarkaškim pravilima

zabilježenom) *voditi loptu*, u supstandardu prihvaćena djelomična prevedenica *driblati*¹⁵, i to prvo u sportskom leksiku, a zatim i u općem s prenesenim značenjem 'prevariti nekoga', odakle je prešla i u standard“ (Ćurković 2013: 68). Dakle, način nastanka termina *driblanje* poprilično je transparentan – iz engleskoga je jezika posuđen korijen koji je tvorbeno plodan i dodan mu je sufiks jezika primatelja. Ipak, kao službeni termin, odnosno kao termin visoka varijeteta u standardu, zabilježen je složeni leksem *vođenje lopte*, koji bismo mogli odrediti kao formalno nezavisni neologizam. Izvorno *proigravanje* danas ima novo, općesportsko značenje koje se ne nalazi u službenim pravilima, a znači 'razigrati, aktivirati, dodati loptu suigraču'. Upravo je iz prvotnoga *proigravanja* nastao i termin *proigravač* (*proigrač*, *dribbler*), koji u Priručniku označava igrača koji vodi loptu. U današnjoj košarkaškoj terminologiji termin kao takav više ne postoji, nego se koristi opisno kao „igrač koji vodi/kontrolira/drži/posjeduje loptu“ ili kraće „igrač s loptom“.

Ranije spomenuti termin *poluvrijeme* ima svoj hiponim koji se u Priručniku naziva *četvrtvrijeme*¹⁶, ali on se za razliku od svojega hiperonima nije uspio oduprijeti mijeni. Iako je *poluvrijeme* doslovna prevedenica od engleskoga *half-time*, anglicizam *quarter* isprva nije doslovno preveden kao *četvrtina* (što je današnji termin), nego kao poluprevedenica s dodanim elementom. Kobalijeva je skupina vjerojatno željela izbjeći pojavu polisemije te je spomenuti termin skovala po analogiji na *poluvrijeme*, ali taj se izraz s vremenom, vjerojatno zbog jezične ekonomije i ostalih praktičnih razloga, počeo upotrebljavati u obliku

---

¹⁵ “Originalna Naismithova pravila nisu uopće govorila o *driblingu*, već se samo spominjalo da je dodavanje lopte dozvoljeni način napredovanja s njom. Igrači su ubrzo sami razvili vlastitu metodu „dodavanja lopte samima sebi“, čemu se Naismith divio zbog jednostavnosti. To se dodavanje samome sebi razvilo u danas općepoznati košarkaški *dribling*“ (hr.wikipedia.org), odnosno *driblanje*.

¹⁶ U Priručniku nema definicije termina, samo je navedeno da se „lopta daje u igru sa sredine igrališta kod početka poluvremena, četvrtvremena ili produženja“.

doslovnoga prijevoda, a označava jedno od četiriju razdoblja utakmice koji traju 10 minuta.

U kontekstu doslovnih prevedenica spomenuli smo već i *osobnu* te *tehničku gr(j)ešku*, ali u Priručniku pronalazimo još jednu takvu prevedenicu, termin *dvostruka grješka* (prema eng. *double foul*). Prema Priručniku, „dvostruka grješka nastaje, kad obe momčadi u isto vrijeme počine pogrešku“. Ipak, pridjev *dvostruk* nije dovoljno precizan jer definicijom 'onaj koji se obavlja, provodi, ostvaruje ili postoji na dva načina' nije jasno da je to vrsta prekršaja koja se odnosi na obje momčadi, stoga je s vremenom termin zamijenjen *obostranom pogreškom*. Pridjev *obostran* u značenju 'koji se odnosi na obje strane; uzajaman, zajednički' semantički je transparentniji, čime je zamjena prethodnoga termina u potpunosti opravdana. Danas *obostranu pogrešku* definiramo kao situaciju „u kojoj dva protivnička igrača naprave osobnu pogrešku jedan na drugome u približno isto vrijeme“.

Termin *pozvana momčad* kao složeni leksem djelomična je prevedenica anglicizma *away team*, koji je danas zamijenjen doslovnom prevedenicom, atributnim skupom *gostujuća momčad*, ili skraćeno – *gosti*. Već se u samom Priručniku navode *gosti* kao alternacija, što znači da prvotni termin, primarno zbog svoje složenosti, nije bio duga vijeka.

Kao djelomična prevedenica u Priručniku se našla i *ciljna ploča* (*ploča cilja*), prema engleskome *backboard* („stražnja ploča“). Autori su vjerojatno opet željeli izbjeći višeznačnost pa su se zato odlučili za atributni skup, no s vremenom je upotrebom elipse izgubljen popratni pridjev te danas govorimo samo o *ploči* (u supstandardu i *tabli*). Razlog tomu vjerojatno je jezična ekonomija, zato što „u govoru polisemija i ne postoji jer se aktualizira samo jedno od značenja (jedan semem) polisemične riječi“ i time je „višesmislenost polisemnog znaka ukinuta kontekstom, pa u jednoj određenoj poruci znak uglavnom ima samo jedan smisao“.

(Tafra 1986: 383). Do iste je pojave došlo i u jeziku davaocu, gdje je u supstandardu u upotrebi samo *board* (ploča), odnosno u novije vrijeme i *glass* (staklo), jer su s vremenom drvene ploče zamijenjene staklenima.

Na toj se *ploči* u Priručniku nalazi *košara*, koja se „sastoji od mreže iz bijelog konopca i pričvršćena je na okruglom metalnom obroču“, a *košara* i *ploča* su zajedno pričvršćene za *nosioca košare*, koji nije definiran, ali predstavlja konstrukciju nosača koša. *Košara* pripada tzv. sinonimskim semantičkim prevedenicama, u kojima se „kalkiranje odvija na temelju istosti ili bliskosti značenja dvaju pojmova i u jeziku davatelju i u jeziku primatelju“, odnosno to su riječi „kojima se novo značenje pridaje po uzoru na značenje pridano u jeziku davatelju“ (Ćurković 2013: 75), pri čemu je „novopridano značenje već izraženo nekom drugom riječju, a semantička je prevedenica u sinonimskom odnosu s danom riječju“ (Turk 1997: 100). Danas je u hrvatskome jeziku umjesto *košare* u službenoj upotrebi bliskoznačnica *koš*, koja s *košarom* pripada skupini sinonimskih parova „kod kojih jedan od leksema (ili oba) ima jasno prepoznatljiva zasebna značenja i nedvojbeno ih doživljavamo kao polisemne lekseme“, odnosno koji su „sinonimi samo u jednom od mogućih značenja“ (Raffaelli 2015: 211), u ovom slučaju samo u osnovnom značenju 'pletenog predmeta od pruća'. Zašto je u košarci *košara* postala *koš* dijakronijski je vrlo netransparentno. U samim počecima košarke James Naismith je za svoj novi sport koristio košaru za breskve, zbog čega i prvi, doslovni prijevod u Priručniku možemo smatrati primjerenim, no čini se da se u jednome trenutku sem „prebacio“ s *košare* na *koš* te je *koš* preuzeo novonastalo značenje. Iako je razlog te zamjene nepoznat, kao moguće objašnjenje možemo uzeti u obzir definicije *koša* i *košare*, prema kojima je *koš* 'duboka, pletena košara od pruća za nošenje predmeta', a *košara* 'pleteni predmet, ob. od pruća, koji služi za nošenje voća i povrća u ruci ili na glavi'. S obzirom na to da je *koš* dublji od *košare*, može se pretpostaviti da se upravo prema toj odrednici u sportskoj terminologiji ustalio taj termin. Ipak, danas je *koš* dobio

još šire značenje te se spominje i u kontekstu *nosioca košare* – on se sastoji od *ploče* na kojoj je obruč s mrežicom (također *koš*), a koja je pričvršćena na konstrukciju nosača. Iz toga naposljetku proizlazi da gađamo na koš tako da ubacimo loptu u koš, čime postižemo koš.

Još jedna sinonimska semantička prevedenica jest termin *produženje* (prema eng. *overtime*), koje nastaje „ako obe momčadi imaju jednak broj postignutih bodova“. To je glagolska imenica koju je s vremenom promjenom sufiksa zamijenila imenica *produžetak* te se kao takva koristi danas, a do njega dolazi „ako je rezultat izjednačen na kraju vremena za igru u četvrtom razdoblju“ te se pritom „igra nastavlja s onoliko produžetaka po pet minuta koliko je potrebno da se dobije pobjednik“. Razlog promjene vjerojatno je arhaičnost izraza, kao i kod doslovno prevedenog termina *svršetak igre* (eng. *end of game*), koji je zamijenio složeni leksem *kraj utakmice*, te kod termina *mjerilac vremena* (eng. *timer operator*), koji je danas *mjeritelj vremena*.

Uz *mjerioca vremena* kao jednoga od voditelja igre nalaze se i *brojitelji*. Taj je termin heterofona semantička prevedenica termina *scorers*, koji se u Priručniku također pojavljuje kao alternacija uz *mjerioca vremena*. Jedna od njihovih glavnih uloga bila je brojanje poena neke momčadi, ali kako se igra košarke razvijala te se s vremenom uvela suvremena tehnologija, promijenila se i njihova uloga (definicije u Prilogu 1), a samim time i naziv. Brojanje poena postala je uloga i *mjeritelja vremena* koji upravlja semaforom, a *brojitelji* su u hrvatskome postali *zapisničar* i *pomoćnik zapisničara* (dok je u engleskome ostao termin *scorer* te mu je pridružen *assistant scorer*).

U Priručniku je potvrđen i termin *sprečavanje*, koji danas u službenim pravilima ne postoji. Naime, danas se *sprečavanje* označuje opisno kao „dodirivanje protivničkoga igrača rukom/rukama“ te sadrži nekoliko podvrsta takvoga prekršaja, što nije bio slučaj s pravilom u Priručniku. Jednako je danas i u jeziku

davatelju („*contacting an opponent with the hand(s) and/or arm(s)*“), što ne znači da je tako bilo i u vrijeme prevođenja ovih pravila, ali nejasno je zašto je struka odustala od vrlo dobrog termina koji označava suštinu onoga što znači.

Na sličan način nejasan je i nestanak termina *uporište*, koji je bio adekvatna zamjena stranoj riječi, a označava igrača u posjedu lopte koji „jednom nogom ne ostavlja tlo, (tj. jedna noga ostaje na istom mjestu bilo na cijelom stopalu ili na prstima) dok se drugom može slobodno kretati“. To je sinonimska semantička prevedenica engleskoga izraza *pivot*, ali danas je zamijenjena djelomičnom prevedenicom s dodanim sufiksom jezika primatelja – terminom *pivotiranje*. Definicija termina je ostala gotovo ista jer je danas *pivotiranje* „pravilno kretanje kada igrač koji drži živu loptu na igralištu iskorači istom nogom jednom ili više puta u bilo kojem smjeru, dok njegova druga noga, zvana stajna noga, dodiruje istu točku na podu“. Do zamjene termina došlo je zato što u engleskome jeziku *pivot* može biti i imenica i glagol – prvotni je termin nastao prevođenjem imenice, koja označava 'fiksnu točku koja podupire nešto što se okreće ili uravnotežuje', dok je sadašnji termin glagolska imenica nastala prijevodom glagola *pivot*, u značenju 'okretati se, uvertati se'. Za čin *pivotiranja* ključna je spomenuta *stajna noga* (eng. *pivot foot*), djelomična prevedenica značenjem vrlo bliska prvotnom *uporištu*.

Na košarkaškom terenu postoji i *prostor za slobodno bacanje*, odnosno polje koje se danas formalno naziva *polje ograničenja*. Taj je prostor „označen s dvije crte, koje su okomite na kraće (poprečne) granične linije“, odnosno danas kao *polje ograničenja* to su „pravokutni dijelovi igrališta omeđeni čeonim crtama, produženim crtama slobodnog bacanja i crtama koje započinju od čeonih crta“¹⁷. Današnji je termin djelomična prevedenica zamijenjena složenim izrazom prema engleskom terminu *restricted area*. U vrijeme pisanja Priručnika službeni

---

¹⁷ Detaljniji opis u Prilogu 1.

engleski termin bio je *foul lane* („put/staza prekršaja“) jer je prostor bio označen dvjema crtama koje su vodile od mjesta za slobodno bacanje ka košu. Naši su se prevoditelji odlučili za opisni prijevod, ali u supstandardu i aktivnoj upotrebi u obama jezicima od gotovo samoga početka košarke potpuno drugačiji termini – *reket* u hrvatskome i *key/paint* u engleskome. Iz sinkronijske perspektive ti leksemi „odražavaju vrlo netransparentan dijakronijski razvoj jer je motivacijska sveza među značenjima posve neprepoznatljiva“ (Raffaelli 2009: 135), ali rekonstrukcijom semasiološke strukture¹⁸ možemo dokučiti kako su oni nastali. Naime, izgled *polja ograničenja* kroz povijest se više puta mijenjao, zajedno s pravilima. Prvotni izgled polja (Prilog 2) svojim je oblikom Amerikance podsjećao na ključ te su time proširili značenje leksema *key* (ključ) i on je postao jedan od košarkaških termina. Isti taj oblik ljude na ovim prostorima podsjećao je na *reket* pa je i taj leksem postao i ostao višeznačnim u našem jeziku. U međuvremenu se *prostor za slobodno bacanje* proširio i promijenio oblik, prvo u trapezoid, zatim u pravokutnik (Prilog 3), te se polje počelo bojati drugačijom bojom – odakle u engleskome i naziv *paint* (boja) – ali u hrvatskome se jeziku, bez obzira na te promjene, ukorijenio termin *reket*. Uvođenjem pravila tri sekunde maksimalnog zadržavanja u *prostoru za slobodno bacanje*, od 1936. godine (tri godine nakon tiskanja Priručnika) taj prostor dobiva naziv *polje ograničenja* te ostaje službenim terminom do danas, ali u upotrebi ipak nije uspio potisnuti *reket*¹⁹.

Naposljetku, jedini termin u Priručniku koji nije anglicizam jest *par forfait*. To je je sirovi galicizam²⁰, a u slobodnom prijevodu znači 'paušalno pobijediti'. Danas

---

¹⁸ Termin *semasiološka struktura* rabi se umjesto termina *polisemna* ili *višeznačna struktura* kod rekonstrukcije značenja ili značenjskih sveza određenoga leksema.

¹⁹ To je vidljivo i u brojnim člancima i internetskim stranicama – npr. Wikipedija ni ne spominje termin *prostor ograničenja*, a termin *reket* u jednom primjeru koristi i Dijana Ćurković u svome članku.

²⁰ Kao i sirovi anglicizmi, to su riječi čiji su leksički elementi preneseni iz, u ovom slučaju, francuskoga jezika, bez ikakve adaptacije u jezik primatelj.

je subjekt termina prebačen s pobjedničke ekipe na onu koja odbija igrati te se koristi termin *predaja*, doslovna prevedenica engleskoga termina *forfeit*, koji je pak prilagođena posuđenica spomenutoga francuskog termina. U Priručniku *par forfait* znači da „momčad, koja nakon zapovijedi suca neće igru nastaviti gubi utakmicu s rezultatom 2:0“, dok je današnja definicija nešto složenija (pogledati Prilog 1).

4. 4. Termini koji su postali historizmi

U Priručniku nalazimo i nekoliko historizama. To su „zastarjeli ili mrtvi leksemi jer u izvanjezičnoj zbilji dolazi do promjene (nestaju predmeti i pojave koje se tim riječima označuju) te zbog toga prelaze iz aktivnoga u pasivni leksički sloj“ (Kapetanović 2005: 153). Termin *ošteta pravila* u Priručniku označava „takovo neznatno prekoračenje istih, da se ne treba kažnjavati“. S obzirom na to da je u ono vrijeme košarka bila relativno nov sport i da je trebao proći određen period da igrači zapamte pravila i naviknu se igrati u skladu s njima, bilo je dopušteno ne suditi neznatne greške koje bi igrači napravili, a kako se igra ne bi nepotrebno prekidala. Danas, iz očitih razloga, takvo pravilo više ne postoji, a samim time niti taj termin.

Jednako tako, promjenom pravila više ne postoji ni *hotimično zadržavanje igre*. Prema tom pravilu „igrač hotice zadržava igru, ako bez potrebe prekida njen pravilan tok“. 1954. godine u Americi je uvedeno ograničenje napada na 24 sekunde, a dvije godine kasnije u Europi na 30 sekundi (koje se kasnije još mijenjalo), čime igrači više nemaju mogućnost hotimično dugo držati loptu te se stoga spomenuto pravilo ukida, a termin odlazi u pasivni leksik.

5. ZAKLJUČAK

Priručnik *Službena međunarodna pravila za basket-ball* jedan je od prvih košarkaških priručnika na hrvatskome jeziku i kao takav je vrlo pogodan za semantičku analizu košarkaške terminologije. Na primjerima iz Priručnika dokazane su razne promjene u pristupu odabira adekvatnih leksema u jeziku košarke, koji su naposljetku procesom terminologizacije i službeno ušli u leksik. Milan Kobali i njegovi suradnici tijekom prevođenja s engleskoga primarno su se vodili prvim načelom terminologizacije prema projektu *Strune*, premda takvih načela u 1930-ima nije bilo, te su na razne načine²¹ skovali brojne termine koji su u upotrebi još i danas, između ostalog i samu riječ *košarka*. Ipak, kako je jezik živ organizam, dijakronijskom su analizom utvrđeni i današnji razlozi supostojanja više termina, zamjene starih termina novima te zašto su neki termini prešli u pasivni leksik.

Od 37 izdvojenih termina, njih 13 je ostalo u aktivnoj upotrebi (*košarka, granične crte/linije, središnji krug, slobodno bacanje, lopta izvan granica / vani / aut, nesportsko ponašanje, držana lopta, mrtva lopta, blokiranje, utakmica, tehnička i osobna grješka, poluvrijeme*). Dva su termina dobila svoje alternacije – *time-out* se semantički udaljio od prvotne alternacije *prekid igre* te dobio novi termin *minuta odmora*, a uz *igralište* kao općesportski pojam počeo se koristiti i *teren*. Ipak, najviše termina (njih 17) zamijenjeno je novima, i to djelomično ili potpuno. *Produženje, izmjena, svršetak igre* i *mjerilac vremena* djelomično su zamijenjeni, odnosno izrazi su postali arhaični te su dobili „novo ruho“ kao *produžetak, zamjena, kraj utakmice* i *mjeritelj vremena*, a korijeni prvotnih termina *četvrtvrijeme* i *košara* ostali su u *četvrtini* i *košu* te je *ciljna ploča* upotrebom elipse postala samo *ploča*. Ostali su termini u potpunosti zamijenjeni novim

---

²¹ Doslovne i djelomične prevedenice, poluprevedenice, homofone, heterofone i sinonimske semantičke prevedenice, formalno nezavisni neologizmi.

leksemima te je tako *proigravanje* postalo *vođenje lopte* ili *driblanje* (*proigravač* – *igrač s loptom*), *pozvana momčad* – *gosti*, *dvostruka grješka* – *obostrana greška*, *prostor za slobodno bacanje* – *polje ograničenja* (u supstandardu *reket*), *uporište* – *pivotiranje*, *brojitelj* – *zapisničar*, *nosilac košare* – *koš*, *par forfait* – *predaja*, a *sprečavanje* se opisno definira kao „dodirivanje protivničkog igrača rukom/rukama“. Na kraju, u pasivni su leksik prešla dva termina – *hotimično zadržavanje igre* i *ošteta pravila* prestali su postojati promjenom pravila.

U Priručniku i službenim pravilima primjetne su određene purističke tendencije, ali zbog raznih razloga – ponajprije jezične ekonomije – u aktivnoj upotrebi ćemo i dalje čuti termine koji su anglicizmi i internacionalizmi, što je čest slučaj u hrvatskoj terminologiji općenito.

Naposljetku, s obzirom na to da je jezik košarke dosad bio tema malobrojnih znanstvenih radova, cilj ovoga rada bio je pružiti doprinos terminološkim istraživanjima na semantičkome području košarkaške (a samim time i sportske) terminologije, u nadi da će biti poticaj ili polazišna točka daljnjih istraživanja.

6. PRILOZI

Prilog 1: Tablica analiziranih termina i njihove definicije

Termin iz <i>Službenih međunarodnih pravila za basket-ball</i>	Termin u aktivnoj upotrebi	Definicija (ili opis) termina iz <i>Službenih međunarodnih pravila za basket-ball</i>	Službena, aktualna definicija termina
<i>basket-ball, košarka, košikova</i>	<i>košarka</i>	Basket-ball potječe kao i mnoge igre loptom npr. (volley-ball) iz U.S.A., a složio ju je već 1892. god. dr. James Naismith.	Košarku igraju 2 momčadi od po 5 igrača. Cilj svake momčadi je da ubaci loptu u protivnički koš i da spriječi drugu momčad da postigne koš. Igru kontroliraju suci, pomoćni suci i opunomoćenik, ako je prisutan.
<i>blokiranje</i>	<i>blokiranje</i>	Igrač je blokiran ako ga se smeta u slobodnom kretanju ako i nije u posjedu lopte.	Nepravilan osobni dodir koji ometa kretanje protivničkog igrača sa ili bez lopte.
<i>granična crta</i>	<i>granična crta</i>	Igralište je označeno dobro vidljivim graničnim crtama (širina 5 cm); granične crte treba da su od vanjskih zapreka udaljene 1 m.	Košarkaško igralište mora biti prostor omeđen graničnim crtama koju čine čeonne crte i bočne crte. Te crte nisu dio igrališta. Košarkaško igralište mora biti najmanje 2 metra udaljeno od bilo koje prepreke, uključujući službene klupe momčadi.
<i>središnji krug</i>	<i>središnji krug</i>	Središnji krug je veličine sa polumjerom 61 cm i podijeljen je po sredini crtom, koja je paralelna sa kraćim graničnim linijama.	Središnja crta paralelna je s čeonim crtama, spaja sredinu bočnih crta i prelazi 15 cm preko njih. Središnja crta je dio zadnjeg polja. Središnji krug mora biti ucrtan na sredini igrališta i imati polumjer 1,80 m mjereno do vanjskog ruba kružnice.
<i>slobodno bacanje</i>	<i>slobodno bacanje</i>	Od suca dosudjeno slobodno bacanje jest bacanje lopte u košaru sa crte slobodnog bacanja.	Slobodno bacanje je prilika da igrač bez ometanja postigne 1 poen, s mjesta iza crte slobodnog bacanja i unutar polukruga.
<i>lopta izvan granica / vani / out</i>	<i>lopta izvan granica</i>	Lopta je vani, kada ona predje graničnu crtu, kada bude dobačena igraču, koji je izvan	Igrač je izvan graničnih crta kada bilo koji dio njegovog tijela dodiruje pod, ili bilo koji

		polja, ili kada se takne stupova ciljne ploče. Igrač koji je zadnji taknuo loptu kriv je za <i>out</i> .	drugi predmet, ali ne igrača, na, iznad ili izvan graničnih crta. Lopta je izvan graničnih crta kada dodirne: - igrača ili neku drugu osobu izvan graničnih crta - pod ili bilo koji drugi predmet na, iznad ili izvan graničnih crta - nosač ploče, stražnji dio ploče ili bilo koji drugi predmet iznad igrališta.
<i>nesportsko ponašanje</i>	<i>nesportsko ponašanje</i>	Sudac i njegov pomoćnik imaju pravo odstraniti sa igrališta onog igrača ili gledaoca, koji se ponaša nesportski.	Nesportsko ponašanje je pogreška igrača koja uključuje dodir i koja, po ocjeni suca: - nije ispravan pokušaj igranja na loptu u duhu i namjeri pravila - je pretjeran, grub kontakt igrača u namjeri da igra na loptu - je kontakt obrambenog igrača s leđa ili sa strane na protivnika u namjeri da se zaustavi kontra a između napadača i protivničkog koša nema obrambenog igrača - je kontakt obrambenog igrača na protivnika u igralištu tijekom zadnje 2 minute četvrtog razdoblja ili produžetka, kada je lopta van granica igrališta za ubacivanje još uvijek u rukama suca ili na raspolaganju igraču koji izvodi ubacivanje.
<i>držana lopta</i>	<i>držana lopta</i>	Lopta je držana, kada dva igrača protivne momčadi jednom ili obim rukama drže loptu, ili ako jedan igrač neće ili ne može da baci loptu.	Držana lopta je kada jedan ili više igrača iz suprotnih momčadi drže jednu ili obje ruke čvrsto na lopti tako da nijedan igrač ne može doći u posjed lopte bez suvišne grubosti.
<i>mrtva lopta</i>	<i>mrtva lopta</i>	Lopta se smatra „mrtvom“, a igra prekinutom, dok sudac ponovno loptu ne baci u igru: a) nakon postignutog boda b) nakon držane lopte c) nakon prekida igre	Lopta postaje mrtva kada: - je postignut pogodak iz igre ili slobodnog bacanja - sudac zazviždi dok je lopta živa - je očito da lopta neće ući u koš prilikom

		<p>d) nakon grješke e) nakon što se lopta ili igrač nalaze vani (out) f) nakon svakog od obih slobodnih bacanja koji proizlaze iz dvostruke grješke g) nakon svršetka igre h) ako lopta zapne za nosioca košare i) nakon svakog slobodnog bacanja osim posljednjeg u koliko je dosudjeno više njih.</p>	<p>slobodnog bacanja nakon kojeg slijedi: a) drugo(a) slobodno(a) bacanje(a) b) druga kazna (slobodno(a) bacanje(a) i/ili posjed) - se oglasi signal sata za igru označavajući kraj razdoblja - se oglasi signal sata za napad dok momčad ima posjed lopte - loptu u letu prilikom šuta na koš iz igre dodirne igrač bilo koje momčadi nakon što: a) sudac zazviždi b) se oglasi signal sata za igru označavajući kraj razdoblja c) se oglasi signal sata za napad.</p>
<i>blokiranje</i>	<i>blokiranje</i>	Igrač je blokiran, ako ga se smeta u slobodnom kretanju ako i nije u posjedu lopte.	Blokiranje je nepravilan osobni dodir koji ometa kretanje protivničkog igrača sa ili bez lopte.
<i>utakmica</i>	<i>utakmica</i>	Utakmicu u basket-ballu igraju dvije momčadi; svaku momčad sačinjava pet igrača, koji si loptu međusobno dobacuju. Cilj igre je taj da svaka momčad nastoji bacanjem lopte u košaru postići toliko bodova, koliko je moguće, a ujedno, da u tome spriječi protivnika.	Utakmica se sastoji od 4 razdoblja od 10 minuta. Interval igre prije predviđenog početka utakmice je 20 minuta. Interval igre između prvog i drugog razdoblja (prvo poluvrijeme) te između trećeg i četvrtog razdoblja (drugo poluvrijeme) i prije svakog produžetka je 2 minute. Interval igre u poluvremenu je 15 minuta. Interval igre počinje: - 20 minuta prije predviđenog početka utakmice - kada signal sata za igru označi kraj razdoblja. Interval igre završava: - na početku prvog razdoblja kada lopta napusti ruku(e) suca prilikom podbacivanja - na početku svih ostalih razdoblja kada je lopta na raspolaganju igraču za ubacivanje.

<i>tehnička grješka</i>	<i>tehnička (po)greška</i>	Tehnička grješka nastaje bez osobnog dodira.	Tehnička pogreška je pogreška igrača koja ne uključuje dodir i odnosi se na ponašanje.
<i>osobna grješka</i>	<i>osobna (po)greška</i>	Držanje, blokiranje, guranje itd. protivnika je osobna grješka.	Osobna pogreška je nepropisan dodir igrača sa protivnikom, bez obzira je li lopta živa ili mrtva. Igrač ne smije držati, blokirati, gurati, probijati, sapletati ili ometati kretanje protivničkog igrača širenjem šake, ruku, laktom, ramenom, bokom, nogom, koljenima ili stopalom, ni neprirodnim savijanjem tijela (izvan svog cilindra), niti se smije upustiti u bilo kakvu grubu igru.
<i>poluvrijeme</i>	<i>poluvrijeme</i>	Igra se sastoji od dva poluvremena od po 20 minuta između kojih je odmor od 10 minuta.	Interval igre između prvog i drugog razdoblja (prvo poluvrijeme) te između trećeg i četvrtog razdoblja (drugo poluvrijeme).
<i>igralište</i>	<i>igralište/teren</i>	Igralište je pravokutnik, slobodan od svih zapreka, a ima veličinu: - najveća duljina 28,64 metara - najveća širina 15,25 metara - najmanja duljina 18,30 metara - najmanja širina 10,67 metara	Košarkaško igralište mora biti ravna i tvrda površina na kojoj nema prepreka, dimenzija 28 metara po dužini i 15 metara po širini mjereno od unutrašnjih rubova graničnih crta.
<i>prekid igre / time-out</i>	<i>minuta odmora</i>	Prekid igre nastaje, kada se igra prekine, ali tako, da se ovaj prekid ne računa u trajanje igre.	Minuta odmora je prekid igre koji je zatražio trener ili pomoćni trener.
<i>izmjena igrača</i>	<i>zamjena igrača</i>	Igrač, koji je ostavio igralište, može da se povрати na svoje mjesto, ali samo jedamput i to u slučaju, ako nije bio diskvalificiran po sucu.	Zamjena je prekid igre koji je zatražio zamjenik da bi postao igrač. Samo zamjenik ima pravo tražiti zamjenu. Mora osobno (ne trener ili pomoćni trener) otići do zapisničkog stola i jasno zatražiti zamjenu, pokazujući ispravan službeni znak rukama, ili sjesti na stolicu za zamjene. Mora odmah biti spreman za igru.

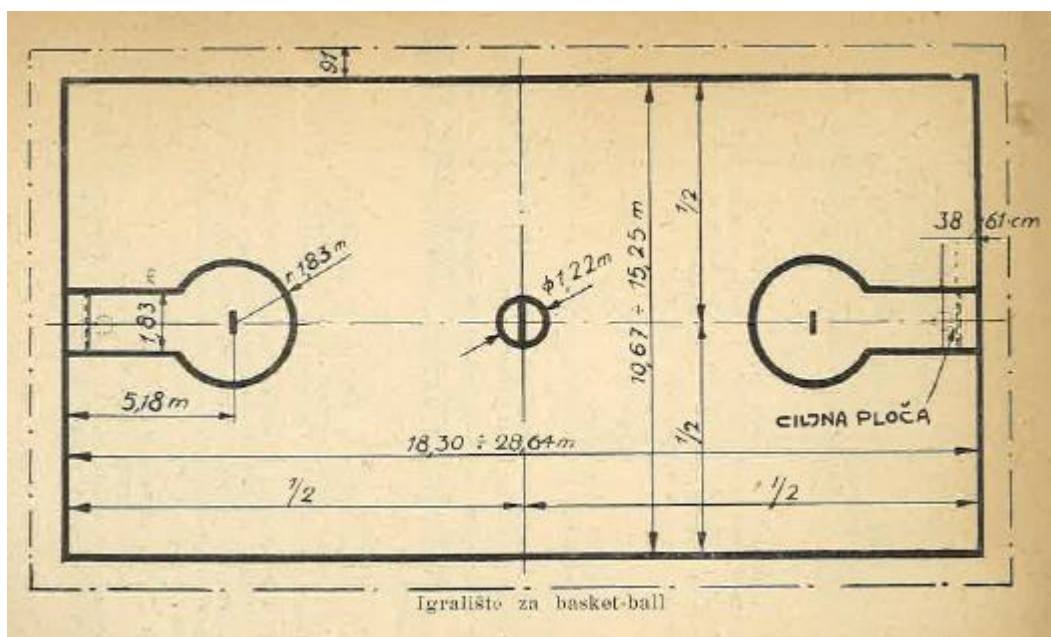
<i>proigravanje/dribble</i>	<i>vođenje lopte / driblanje</i>	Proigravati znači loptu bacati, koturati ili odbijati, a da se ne dopusti protivniku, da loptu oduzme.	Kretanje igrača u posjedu žive lopte koji baca, odbija, kotrlja loptu po podu ili namjerno baca loptu u ploču.
<i>pozvana momčad / gosti</i>	<i>gosti</i>	Pozvana momčad (gosti) imade pravo da izabere košaru za prvo poluvrijeme.	-
<i>prostor za slobodno bacanje</i>	<i>polje ograničenja / reket</i>	Prostor za slobodno bacanje označen je s dvije crte, koje su okomite na kraće (poprečne) granične linije, te 91 cm udaljene od sredine. Ove crte prostora za slobodno bacanje spojene su krugom, čiji je polumjer 1,83 m.	Polja ograničenja su pravokutni dijelovi igrališta omeđeni čeonim crtama, produženim crtama slobodnog bacanja i crtama koje započinju od čeonih crta, čiji su vanjski rubovi 2,45 metra udaljeni od sredine čeonih crta, i koje završavaju na vanjskom rubu produženih crta slobodnog bacanja. Ove crte su, isključujući čeonu crtu, dio polja ograničenja. Unutrašnjost polja ograničenja mora biti obojana u jednoj boji.
<i>košara/basket</i>	<i>koš</i>	Košara sastoji od mreže iz bijelog konopca, a pričvršćena je na okruglom metalnom obruču s promjerom 45 cm. Mreža omogućuje prolaz lopte.	<i>v. nosilac košare / koš</i>
<i>bodovi</i>	<i>poeni</i>	Bod je postignut, kad lopta odozgo padne u košaru. Lopta, ubačena u košaru donosi da boda; lopta ubačena u košaru slobodnim bacanjem računa se kao jedan bod.	Pogodak je postignut kada živa lopta odozgo uđe u koš i ostane u košu ili prođe kroz njega. Pogodak se računa onoj momčadi koja napada na protivnički koš u koji je lopta ušla na sljedeći način: - pogodak šutiran iz slobodnog bacanja vrijedi 1 poen - pogodak šutiran iz polja 2 poena vrijedi 2 poena - pogodak šutiran iz polja 3 poena vrijedi 3 poena - nakon što je lopta dotakla obruč prilikom

			posljednjeg ili jedinog slobodnog bacanja, a napadač ili obrambeni igrač je propisno dotakne prije nego uđe u koš, pogodak vrijedi 2 poena.
<i>grješka</i>	<i>pogreška</i>	Grješka je prekoračenje pravila, koja se kazni jednim ili s više slobodnih bacanja.	Pogreška je prekršaj pravila koji uključuje osobni dodir sa protivnikom i/ili nesportsko ponašanje.
<i>svršetak igre</i>	<i>kraj utakmice</i>	Igra svršava sa znakom kojega daje mjerioc vremena.	-
<i>produženje</i>	<i>produžetak</i>	Produženje igre dozvoljava se, ako obe momčadi imaju jednak broj postignutih bodova.	Ako je rezultat izjednačen na kraju vremena za igru u četvrtom razdoblju, igra se nastavlja s onoliko produžetaka po 5 minuta koliko je potrebno da se dobije pobjednik.
<i>uporište</i>	<i>pivotiranje</i>	Igrač, koji je u posjedu lopte imade „uporište“, ako jednom nogom ne ostavlja tlo, (tj. jedna noga ostaje na istom mjestu bilo na cijelom stopalu ili na prstima) dok se drugom može slobodno kretati.	Pivotiranje je pravilno kretanje kada igrač koji drži živu loptu na igralištu iskorači istom nogom jednom ili više puta u bilo kojem smjeru, dok njegova druga noga, zvana stajna noga, dodiruje istu točku na podu.
<i>ciljna ploča / ploča cilja</i>	<i>ploča/tabla</i>	Ciljna ploča, na koju su pričvršćeni obruči imade ove mjere: duljina 1,83 m, visina 1,22 m, debljina 3 cm. Ona je od drva ili kojeg drugog materijala s glatkom površinom.	-
<i>sprječavanje</i>	„dodirivanje protivničkoga igrača rukom/rukama“	Igrač biva sprečavan, ako mu protivnik u slobodnom kretanju dodirima smeta.	Dodirivanje protivničkog igrača rukom/rukama samo po sebi nije uvijek pogreška. Suci će odlučiti je li igrač koji je uzrokovao dodir stekao prednost. Ako dodir koji je uzrokovao igrač na bilo koji način ograničava slobodu kretanja protivnika, takav dodir je pogreška.
<i>dvostruka grješka</i>	<i>obostrana (po)greška</i>	Dvostruka grješka nastaje, kad obe momčadi u isto vrijeme	Obostrana pogreška je situacija u kojoj 2 protivnička igrača

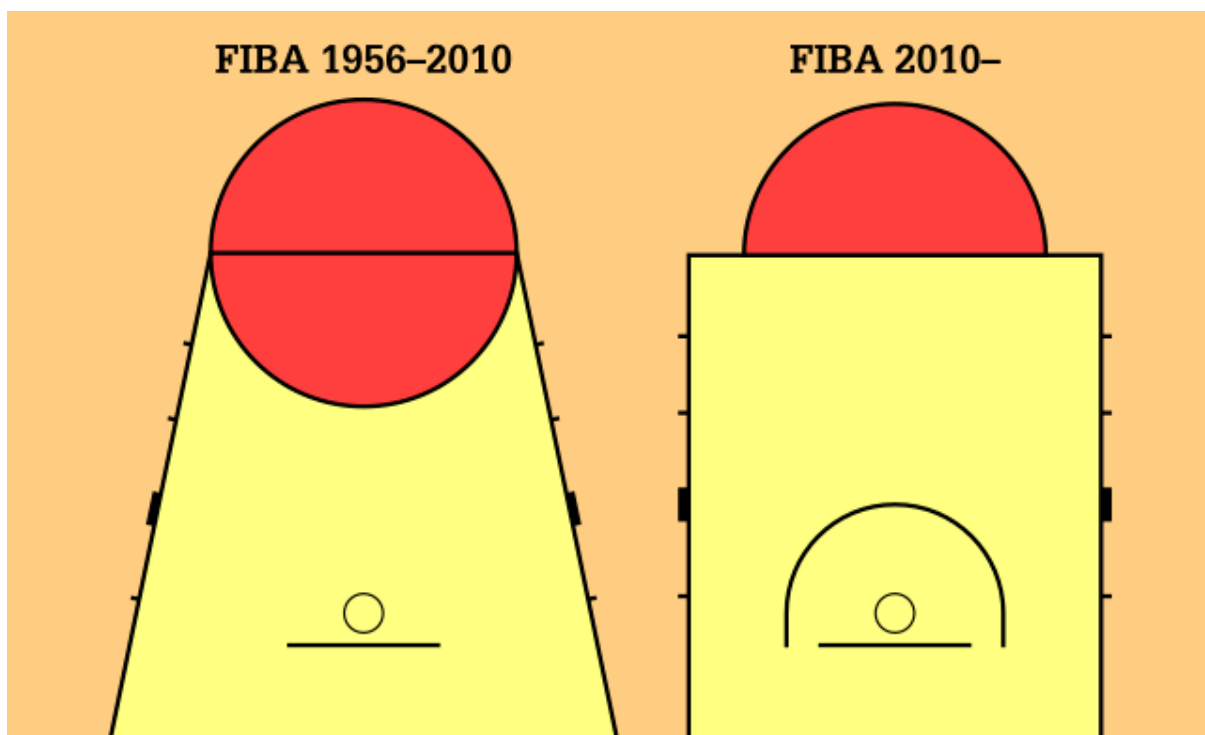
		počine pogrešku. U tom slučaju svaka momčad ima pravo na jedno slobodno bacanje.	naprave osobnu pogrešku jedan na drugome u približno isto vrijeme. Osobna pogreška se dosuđuje obojici igrača. Slobodna bacanja se ne dodjeljuju i igra se nastavlja kako slijedi.
<i>čevrtvrijeme</i>	<i>četvrtina</i>	Nema definicije, samo se spominje da se „lopta daje u igru sa sredine igrališta kod početka poluvremena, četvrtvremena ili produženja“.	Utakmica se sastoji od 4 razdoblja od 10 minuta (op. a. <i>četvrtina</i> kao termin se spominje kasnije u raznim situacijama).
<i>par forfait</i>	<i>predaja</i>	Momčad, koja nakon zapovijedi suca neće igru nastaviti gubi utakmicu s rezultatom 2:0.	Momčad gubi utakmicu bez borbe (predajom) ako: - 15 minuta nakon predviđenog početka utakmice nije prisutna ili ako nema 5 igrača spremnih za utakmicu - svojim postupcima sprječava da se utakmica odigra - odbija nastupiti nakon poziva prvog suca. Utakmicu dobiva protivnik rezultatom 20:0. Osim toga, momčad koja gubi utakmicu bez borbe (predajom) dobiva 0 bodova u poretku.
<i>proigravač/proigrač/dribler</i>	<i>igrač s loptom</i>	<i>v. proigravanje (dribble)</i>	-
<i>brojitelji/scorers</i>	<i>zapisničar i pomoćnik zapisničara</i>	Brojitelji bilježe bodove i grješke, oni moraju razlikovati tehničke od osobnih pogrešaka, te obavijestiti suca, kad jedan igrač počini 4 osobne grješke. Nakon postignutog boda i svake počinjene osobne grješke uspoređuju brojitelji svoje zapisnike, te eventualne razlike javljaju sucu. Brojitelji bilježe sa O ₁ , O ₂ , O ₃ , O ₄ osobne grješke a sa T tehničke.	Zapisničaru se treba osigurati zapisnik i on u njemu: - bilježi momčadi, tako što upisuje imena i brojeve igrača koji počinju igru i svih zamjenika koji ulaze u igru. Kada se prekrše pravila koja se odnose na 5 igrača koji započinju utakmicu, zamjene ili brojeve igrača, zapisničar mora o tome što prije obavijestiti najbližeg suca - kronološki bilježi tekući rezultat upisujući poene iz igre i uspješna slobodna bacanja

			<p>- bilježi pogreške svakog igrača. (...)</p> <p>Pomoćnik zapisničara upravlja semaforom i pomaže zapisničaru. U slučaju neslaganja semafora i službenog zapisnika, kada se ne može ustanoviti pogreška, zapisnik ima prednost i semafor se ispravlja prema zapisniku.</p>
<i>mjerioc vremena</i>	<i>mjeritelj vremena</i>	<p>Mjериoci vremena bilježe početak igre u času kad sudac zazviždi i baca loptu. Oni bilježe prekide koje sudac traži, te odračunavaju njihova trajanja od propisanoga trajanja igre i daju znak (zvonom, zviždaljkom, revolverom) za kraj četvrt- ili poluvremena.</p>	<p>Mjeritelju vremena treba osigurati sat za igru i štopericu i on treba:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mjeriti vrijeme igre, minute odmora i intervale igre - osigurati da signal sata za igru zvuči vrlo glasno i da se automatski oglasi na kraju razdoblja ili produžetka - koristeći se svim raspoloživim sredstvima odmah upozoriti suce, ako se njegov znak ne oglasi ili se pak ne čuje - obavijestiti momčadi i suce najmanje 3 minute prije početka trećeg razdoblja. <p>(op. a. mjeritelj vremena ima još brojne uloge koje nisu ovdje navedene, pogledati čl. 49 u <i>Službenim košarkaškim pravilima</i>)</p>
<i>nosilac košare</i>	<i>koš (konstrukcija koša)</i>	<p>Nema definicije, spominje se samo kod <i>mrtve lopte</i> da se lopta smatra mrtvom „ako zapne za nosioca košare“.</p>	<p>Konstrukcije koševa sastoj se od:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ploča - koševa, koje čine (zglobni) obruči i mrežice - konstrukcije nosača ploča, uključujući zaštitu.
<i>hotimično zadržavanje igre</i>	-	<p>Igrač hotice zadržava igru, ako bez potrebe prekida njen pravilan tok.</p>	-
<i>ošteta pravila</i>	-	<p>Ošteta pravila je takovo neznatno prekoračenje istih, da se ne treba kažnjavati.</p>	-

Prilog 2: Nacrt košarkaškoga igrališta iz *Službenih međunarodnih pravila za basket-ball*

Prilog 3: Oblici *polja ograničenja*

7. LITERATURA

Anić, Vladimir: *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb, 1991.

Barić, Eugenija i sur.: *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.

Beganović, Mirsad i sur.: *Basketball je ime košarka dobio u Zagrebu: 60 godina Košarkaškog saveza Zagreba*, Ars media, Zagreb, 2005.

Čilaš, Marica: *Sportsko nazivlje u hrvatskome i makedonskom standardnom jeziku na početku 21. stoljeća*, časopis *Rasprave*, vol. 27, br. 1: 291-302, Zagreb, 2001.

Ćurković, Dijana: *Prevedenice u sportskoj terminologiji: košarka*, časopis *Croatica et Slavica Iadertina*, vol. 9/1, br. 9: 63-81, Zadar, 2013.

Hrvatsko strukovno nazivlje – projekt koordinacije (STRUNA), Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2013.

Jardas Duvnjak, Ivana: *Anglicizmi u sportskoj terminologiji u hrvatskom jeziku*, *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, ur. Dragan Zlatović, str. 185-194, Veleučilište u Šibeniku, Šibenik, 2014.

Kapetanović, Amir: *Historizmi i semantičke promjene*, časopis *Rasprave*, vol. 31, br. 1: 153-163, Zagreb, 2005.

Lukenda, Marko: *Rad na normiranju terminologije*, časopis *Rasprave*, vol. 10-11, br. 1: 81-86, Zagreb, 1984.

Mihaljević, Milica; Ramadanović, Ermina: *Razradba tvorbenih načina u nazivlju (s posebnim obzirom na odnos među složenicama bez spojnika -o-, sraslicama i tvorenicama s prefiksoidima)*, časopis *Rasprave*, vol. 32, br. 1: 193-211, Zagreb, 2006.

Peti-Stantić, Anita: *Domaće je (naj)bolje*, zbornik *Javni jezik kao poligon jezičnih eksperimenata*, ur. Barbara Kryzan-Stanojević, str. 21-39, Srednja Europa, Zagreb, 2013.

Raffaelli, Ida: *O značenju: uvod u semantiku*, Matica hrvatska, Zagreb, 2015.

Raffaelli, Ida: *Značenje kroz vrijeme: poglavlja iz dijakronijske semantike*, Disput, Zagreb, 2009.

Službena međunarodna pravila za basket-ball, Naklada Gimnastikona, Zagreb, 1933.

Službena košarkaška pravila, Upravni odbor Udruge hrvatskih košarkaških sudaca, 2014.

Službena pravila košarkaške igre, Stručna komisija Udruge hrvatskih košarkaških sudaca, 2018.

Tafra, Branka: *Od riječi do rječnika*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.

Tafra, Branka: *Razgraničavanje homonimije i polisemije (leksikološki i leksikografski problem)*, časopis *Filologija*, br. 14: 381-393, Zagreb, 1986.

Turk, Marija: *Jezični kalk: tipologija i nazivlje*, časopis *Fluminensia*, vol. 9, br. 1-2: 85-103, Rijeka, 1997.

Official basketball rules 2018, FIBA, 2018.

Internetski izvori:

<http://nazivlje.hr/clanak/sto-je-terminologija/9/>, posjet 13. srpnja 2020.

